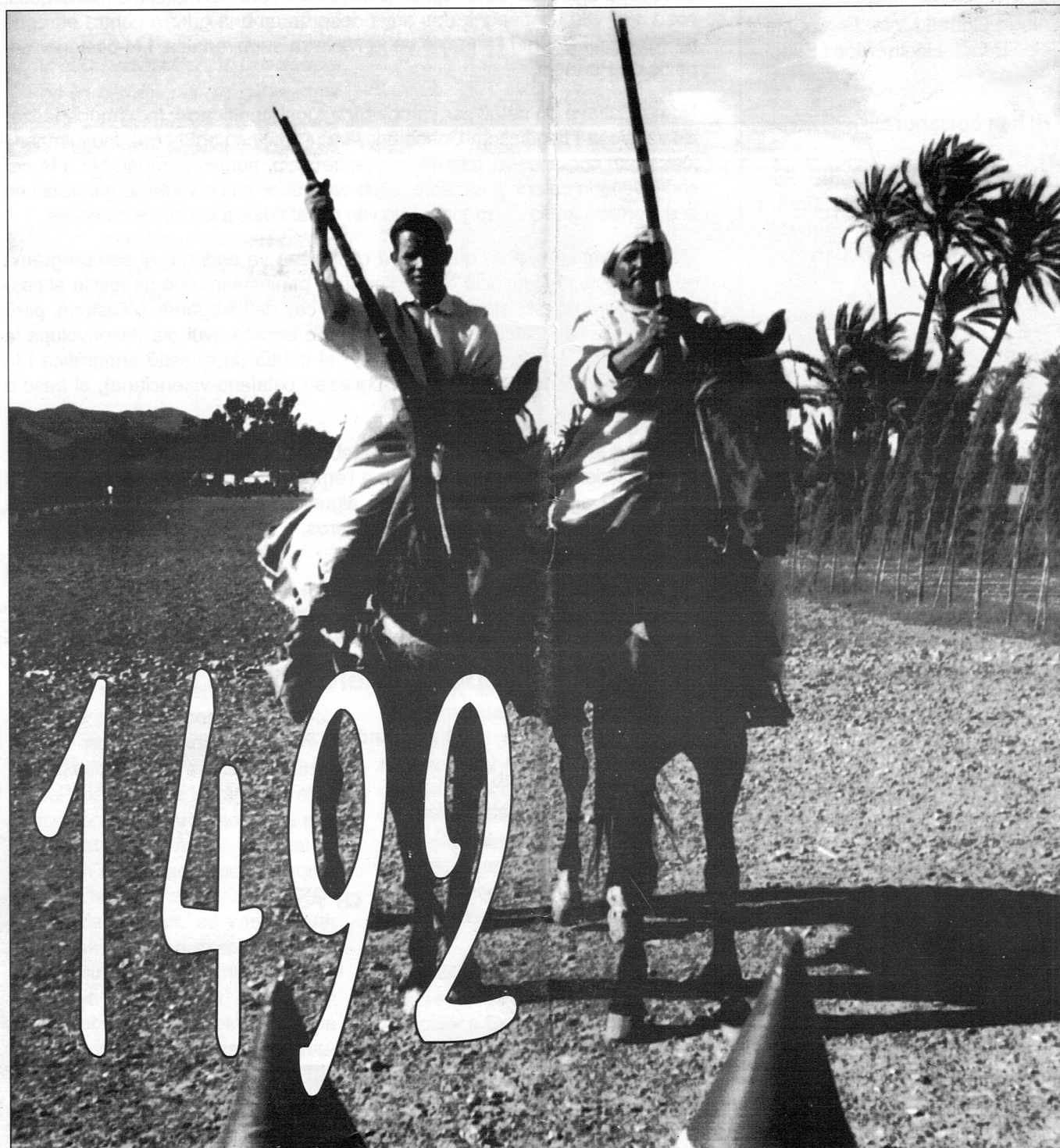

FREQÜÈNCIES

REVISTA DE LLENÇÜES I POBLES

núm 4/ octubre 1992

200 Ptes. / 10 F.F.

1492

Freqüencien

Kataluna
Esperanto-
Junularo

Joventut
Catalana
d'Esperanto

Equip de redacció:

Albert Gorrell i Vila, Ferriol Ma-
cip i Bonèt, Hèctor Alòs i Font.

Hi han col.laborat:

Albert Calls i Xart, Carles Ber-
ga i Molina, Elisenda Font i
Campdelacreu, Eva Sunyer i
Planes, Ricardo F. Albert Rey-
na.

Redacció:

Apartat de correus 1.163
08300 Mataró

Tel. 34-(9)3- 798 24 19

- Les opinions expressades als arti-
cles signats no reflecteixen necessà-
riament el parer d'aquesta revista.
- S'accepta de bon grat la reproducció
total o parcial de qualsevol article d'a-
questa revista sempre que se'n citi
la procedència.
- *Freqüencien* publicarà articles es-
crits en qualsevol de les variants de
Montluçon a Guardamar i de Bor-
deus a Niça respectant les grafies
normatives.
- *Freqüencien* publicarà d'articles es-
crits en qual que slá de las varietats
de Montluçon a Guardamar e de
Bordéu a Niça en respectar las gra-
fias normativas.

Imprès a Gràfiques J.P.

Dipòsit Legal B-39.229

Enguany es compleixen 500 anys del "*Descubrimiento*" (segur que en quítxua no es diu així). Fet que uns -que parlen sobretot d'influències culturals, barreja de sangs, història comuna o predicació de l'evangeli- anomenen "*el encuentro de dos mundos*" (segur que en aimara tampoc es diu així). I altres, potser perquè en parlen menys i ho pateixen més, anomenen molt més expressivament "*el encontronazo*" (segur que en guaraní deu sonar així). No cal dir a quines ètnies pertanyen uns i altres.

Però no només fa cinc segles que els europeus sabem de l'existència d'aquell continent que hem batejat Amèrica. També fa cinc segles que les tropes dels dos regnes cristians més importants de la península, Castella i Aragó, van ocupar el darrer regne musulmà, Granada. Van completar així gairebé la unificació dels regnes peninsulars sota els mateixos monarques, cosa que van aconseguir uns anys després amb la guerra contra el regne de Navarra i Bearn i l'annexió de la Navarra sudpirenàica, i la posterior annexió de Portugal.

Només faltava un detall per completar aquesta unificació: la homogeneïtzació religiosa i lingüística. Doncs bé, també fa cinc segles que musulmans i jueus van començar a patir-hi una persecució, només comparable a la descadenada durant el nazisme, i que va acabar en un veritable genocidi i en la deportació massiva d'aquells que van restar fidels a les seves creences.

I fa cinc segles també, que la cort castellana va endegar el seu programa de prohibició i aniquilació de les llengües peninsulars que no fossin el castellà. Programa a bastament reeixit en el cas de l'aragonès o l'asturià, però sobretot de l'andalusí i el mossàrab, i que encara avui dia desenvolupa la seva metòdica lluita contra el galleg i el català (la qüestió ortogràfica i la unitat de les llengües galaico-portuguesa i catalano-valenciana), el basc o el gitano.

Creiem que hi ha prou motius de celebració. I per això en aquest número de tardor del '92 volem sumar-nos a l'empresa del "*Quinto Centenario*", tot presentant articles relacionats amb algunes de les "altres celebracions" i deixant les restants per a propers números.

¡Feliz "*Quinto Centenario*"!

En el proper número podreu llegir....

El món àrab

- La llengua àrab
- Homosexualitat a l'Islam
- Poetes andalusins

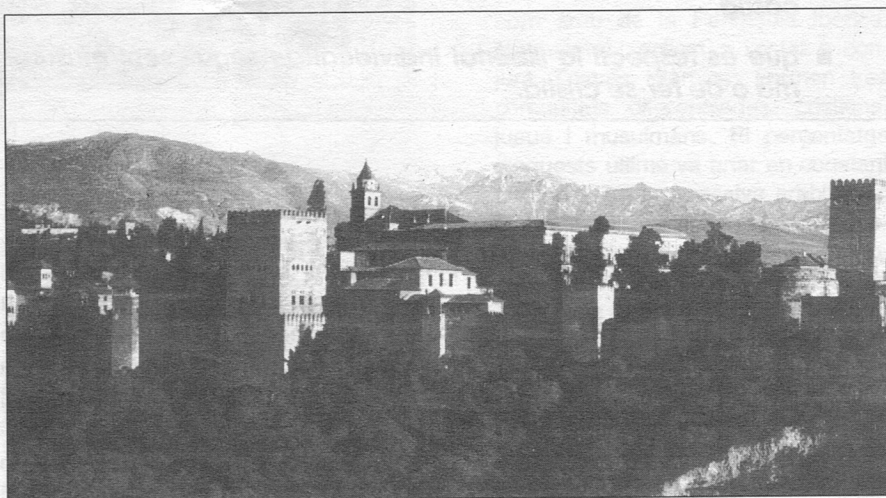
I per al 93...

- L'aragonès
  - Els gitanos
  - Àfrica
-

Els moriscos: un genocidi gairebé perfecte

Per: R.F. Albert Reyna

La història dels moriscos és la història d'un genocidi fallit que va quedar en l'assimilació forçada d'una part d'un poble i l'exili de l'altra, continuador en altres terres de la cultura i civilització de l'Islam hispànic.

Al-Hamra': palau reial de la darrera dinastia del regne de Granada

Els moriscos a Espanya

Estrictament, morisc és el musulmà convers al cristianisme en contra de la seva voluntat. Per tant, només a partir de 1499, a Granada, pren cos el fenomen morisc. Les capitulacions de Granada per les quals es rendia el darrer estat islàmic de la Península Ibèrica als reis de Castella i Aragó el 1492, concedien una gran autonomia a la comunitat musulmana. Tanmateix aviat van ser violades pels conqueridors. Els nous amos, amb grans ànsies de riquesa, es van repartir les terres i els ingressos, a l'hora que la noblesa musulmana va començar a marxar aviat, deixant tot sol el poble. El 1498 es divideix la ciutat en dues parts, cristiana i musulmana, i un any després Fray

A Granada es prohibeix l'àrab, la roba tradicional, els banys, la circumsció, els noms islàmics i s'ordena l'adoctrinament dels nens.

Francisco Jiménez de Cisneros organitza batejos massius, oferint com a única alternativa la presó i la tortura. També va ordenar la crema de llibres islàmics. Això va provocar una rebel·lió, durant els dos anys següents, a tota Granada que va fracassar militarment. Així el 1502 es presenta a la població el dolorós dilema de la conversió o l'exili.

El 1525 s'extén aquesta mesura a la resta de regnes cristians, en particular a Castella, Aragó i València, amb forta població mudèjar. Oficialment ja no hi ha musulmans,

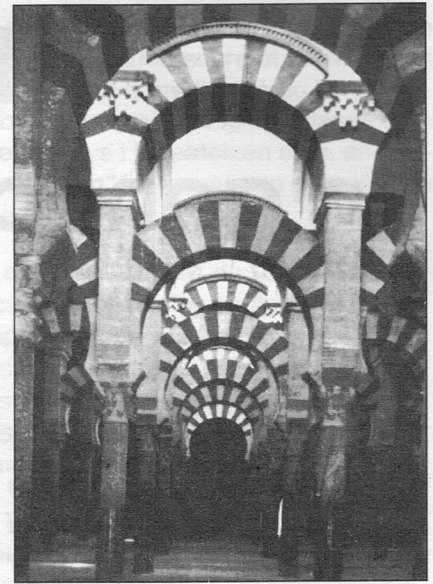
encara que de fet sí que n'hi ha, i en massa, almenys durant tot un segle, fins el XVII. Ja abans, Joana la Boja havia prohibit el vestit musulmà tradicional, prohibició reiterada per Carles I el 1518. Així doncs, el 1525 Carles I disposa que s'ensenyi als moriscos la doctrina cristiana i cinc mesos més tard també decreta que siguin fets esclaus si surten del seu lloc de residència. Els prohibeix de vendre res, els obliga a portar als barrets mitges llunes de drap blau de la grandària d'una taronja, els prohibeix de treballar els dies festius declarats per

Les capitulacions de Granada

Algunes clàusules

Els reis catòlics i els seus descendents s'obliguen a:

- *deixar viure els musulmans d'acord amb la llei islàmica.*
- *deixar-los les mesquites, jutges, muetzins, minarets i fer la crida a l'oració.*
- *que no entri cap cristià en cap mesquita, sota amenaça de càstig.*
- *que es respecti la llibertat individual de seguir sent musulmà o de fer-se cristià.*

Mesquita de Còrdova, capital de l'Emirat i posteriorment del Califat

l'Església Catòlica, tanca les mesquites...

El 1526 els moriscos de València es rebel·len contra aquestes mesures. A Granada, en concret, es prohibeix l'àrab, la roba tradicional, els banys, la circumscisió, els noms islàmics i s'ordena l'adoctrinament dels nens.

Passats quaranta anys, el 1566, es repeteixen i s'amplien aquestes mesures amb l'ordre expressa d'aprendre castellà en tres anys. És cert que va augmentar així la pressió sobre els moriscos, però les comunitats romanen en gran mesura intactes gràcies al caràcter autònom de la seva vida, que feia els moriscos difícilment assimilables.

Finalment entre 1609 i 1614 es promulguen els edictes d'expulsió i mig milió de moriscos emigraran al nord d'Àfrica. Encara que els musulmans eren una part essencial de l'economia del país, els governants cristians van eliminar amb l'expulsió una possible quinta columna enfront dels musulmans d'ultramar, aconseguint alhora temps la cohesió social a través de la unitat religiosa.

Durant tot aquest període tots els mitjans de cristianització van ser ineficaços, malgrat la coacció social i econòmica, fins i tot quan la dificultat no era idiomàtica (en el cas d'Aragó, per exemple). Rarament no hi va haver cap conversió sincera. Però sí que era freqüent que els cristians en contacte amb els moriscos es convertissin a l'Islam o resultessin islamitzats en algun grau. Es detecten casos de musulmans clandestins al menys fins al segle XVII.

va quedar clar que els reis cristians havien trencat les capitulacions

El que sí que va quedar clar entre els que van haver de quedar-s'hi és que les conversions van ser forçades i que els reis cristians havien trencat les capitulacions.

Els moriscos a l'exili

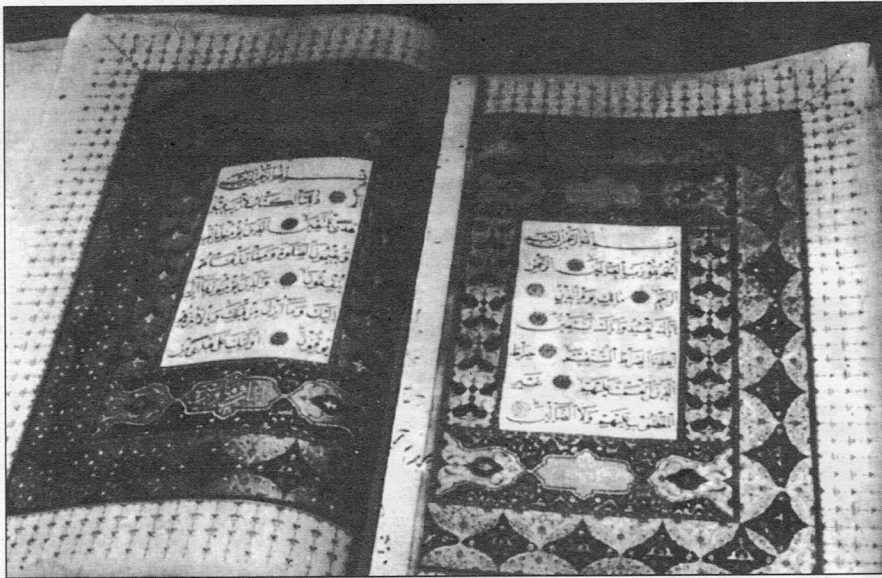
Aquests musulmans expulsats del que ara és Espanya han jugat un paper notable en la història del nord d'Àfrica, i avui dia, en centres

urbans com Rabat o Tetuan són els hereus legítims i directes de la civilització andalusí. Han estat un factor decisiu en l'arabització de l'actual Marroc i han estat els introductors d'una cultura que s'ha considerat clàssica en gran part de l'occident musulmà, en música, ciències intel·lectuals i tradicionals, lletres...

avui dia, en centres urbans com Rabat o Tetuan són els hereus legítims i directes de la civilització andalusí

Centrant-nos en el cas de l'exili al Marroc, trobem que l'acollida va ser generalment bona, encara que l'anarquia política del país va afavorir la creació de grups autònoms difícils d'absorbir en un medi a voltes indiferent o hostil, que acabaven realitzant operacions militars contra aquells que els havien expulsat de les seves terres.

Es distingeixen dos grups principals segons l'època d'expulsió, encara que l'emigració no es va

Pàgina il·lustrada d'un Alcorà andalusí del segle XVI

arribar a aturar mai. Després de la pèrdua de Granada el 1492, es va produir una fugida davant la desfeta militar, i es funda Tetuan, que aviat esdevindrà la terra de promissió més ansiada per tots els granadins. L'hostilitat del medi va tenir conseqüències sociològiques. Amb la intensificació de l'endogàmia i amb el sector serveis cobert també amb emigrats, la societat tetuanina ampliarà, en desenvolupar-se, el seu caràcter granadí.

En canvi, les expulsions de 1609 a 1614 empenyen una població degradada socialment i econòmica abans del decret d'expulsió, que en general ha oblidat l'àrab i ha adoptat la roba i molts costums dels cristians castellans. Avui dia, tan moriscos són els de la primera onada com els de la segona, i es troben perfectament integrats en la vida dels països que els van acollir,

malgrat la nostàlgia per la pàtria perduda i el desig de tornar-hi.

Una dada d'interès és que en aquestes comunitats van continuar convivint-hi musulmans i jueus, igualment expulsats pels reis cristians i dedicant-se al mateix tipus d'activitats econòmiques, amb la sola diferència, en aquest punt, dels diferents contactes que poguessin tenir els membres de cada comunitat.

Vocabulari

Islam: es concep a si mateix com la religió de Déu, predicada i recordada pel profeta Muhàmmad, la mateixa que han predicat tots els missatgers divins a tots els pobles. Les seves bases són:

- 1) El testimoniatge que hi ha només un déu i que Muhàmmad és portador d'un missatge diví.
- 2) L'oració.

- 3) El dejuni.
- 4) L'almoïna.
- 5) El pelegrinatge, d'acord amb les possibilitats.

Àrabs: en època històrica els àrabs són la població indígena de la península aràbiga i els seus descendents en gran part del món islàmic. La majoria són musulmans, encara que avui dia formen només un 10% dels musulmans del planeta.

Musulmans: els que accepten l'Islam per religió.

Muladites: musulmans d'origen hispànic (convertos i llurs descendents).

Andalusins: habitants d'al-Àndalus, nom àrab de la Península Ibèrica. Normalment aplicat a l'estat o conjunt d'estats islàmics. Formen tres comunitats diferenciades: cristians, jueus i musulmans. El percentatge d'aquests últims va anar en constant augment. La progressiva arabització d'al-Àndalus va afectar les tres comunitats hispàniques. Entre els musulmans hi va haver una minoria àrab, una gran massa berber i un grup sempre creixent d'origen hispànic. Aviat es va produir una fusió en un sol tipus de musulmà. Hispànic o andalusí. El mateix nom s'aplicarà als moriscos en les terres que els van acollir després de l'expulsió de la península.

Mossàrabs: cristians andalusins. Com el nom indica, i segons queixa dels seus dirigents, estaven arabitzats en llengua i cultura.

Mudèjars: en els regnes hispans cristians medievals, els musulmans sotmesos als quals es permetia quedar-se després de la conquesta, sota determinades condicions.

Moriscos: musulmans hispans convertos al cristianisme en contra de la seva voluntat, i els seus descendents, que van romandre majoritàriament musulmans clandestins fins a l'expulsió del segle XVII. ■

Las Autoridades Religiosas advierten que:
**FUMAR PERJUDICA SERIAMENTE
 LA SALVACION DE SU ALMA**

**Selon loi n° 9/92
 abus hérétique**

*Nihil obstat.
 Imprimatur.*

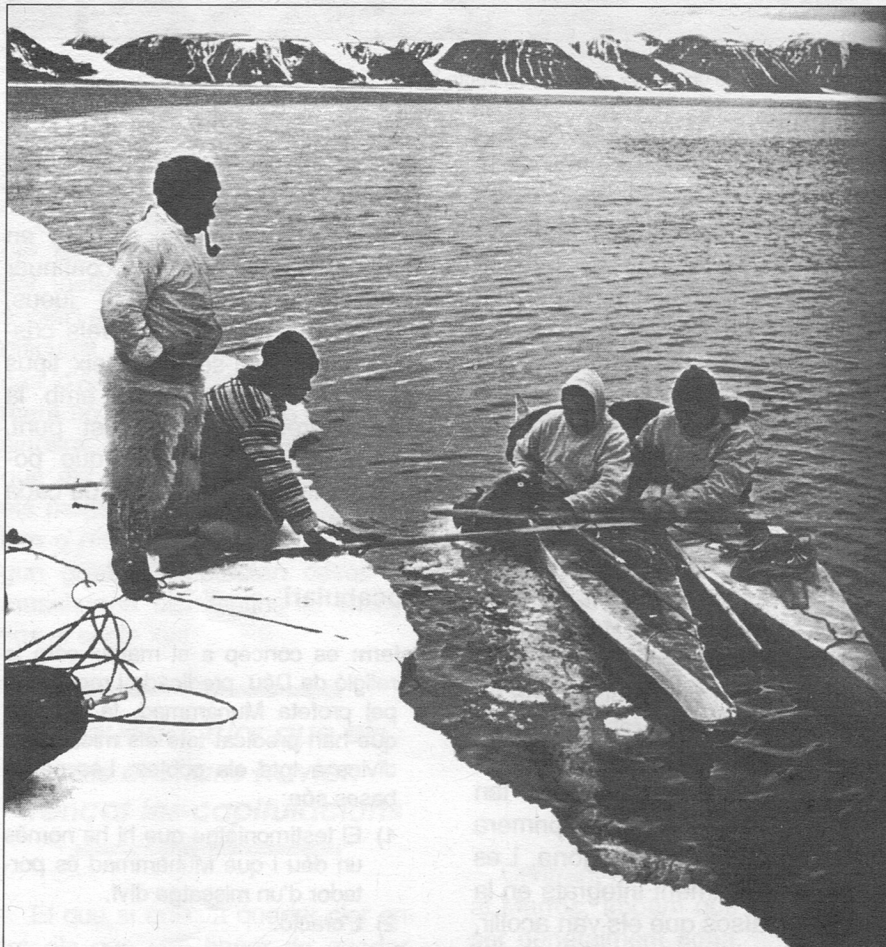

Groenlàndia: ¿el primer estat indígena americà?

Font: *Etnismo**

Groenlàndia és una immensa illa al nord-est del continent americà, amb més de 2.000.000 km², un 85% dels quals contínuament coberts de glaç. Dels seus 50.000 habitants, uns 8.000 són europeus, mentre que només uns 9.000 són inuís (esquimals) purs.

La història de la seva colonització difereix completament de la de la resta del continent i conté trets ben curiosos. Va començar ja l'any 982 en arribar Èric el Roig a l'illa, expulsat d'Islàndia. Els escandinaus van quedar-s'hi fins al segle XV, quan van estingir-se per raons encara poc clares.

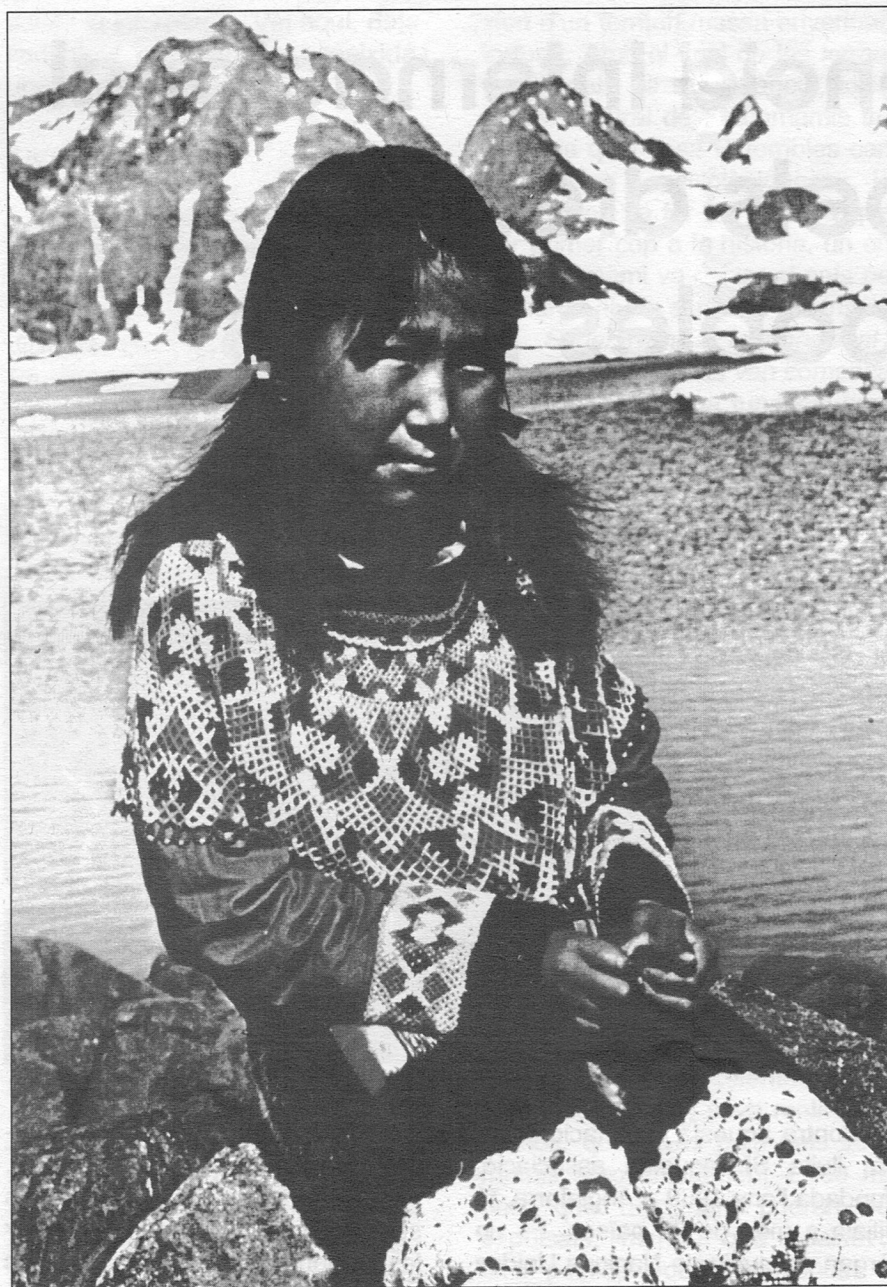

L'Estat Danès, però, va reiniciar la colonització de Groenlàndia durant el segle XVIII. Els elements claus són els coneguts: espoliació dels recursos naturals (principalment minerals i pesca) i assimilació cultural (cristianització,

imposició de la llengua i cultura daneses, etc.).

Aquesta situació va mantenir-se fins el 1953, quan Groenlàndia va ser transformada -sense cap plebiscit- en un simple districte de Dinamarca, segons els models

francès i portuguès. Des de llavors Groenlàndia té dos representants en el parlament danès, amb els mateixos drets que els 175 diputats danesos i els dos representants de les illes Feroe. És curiós constatar que el criteri proporcional utilitzat

en aquest cas no correspon al dels diputats danesos al Parlament Europeu, on hi han 16 representants de Dinamarca quan n'hi tocarien 8. Cal remarcar també que els feroesos gaudeixen d'una àmplia autonomia des del 1948.

La situació, però, va canviar certament ben poc. El 1977 continuava sense existir ni un sol institut de batxillerat a tota l'illa! (A les illes Feroe, amb una població inferior, n'existien).

Les discriminacions continuen, com per exemple el "criteri del lloc de naixença" (en danès: *fodesteds-kriterium*) pel qual els groenlandesos a Groenlàndia no rebien el mateix salari pel mateix treball que els danesos. Els sindicats danesos mai no van protestar contra aquesta mesura racista i humiliant.

De fet, els danesos, pel seu coneixement del món comercial i industrial de tipus occidental, han ocupat els llocs clau en l'economia,

formant la classe social més privilegiada. És més, els diners invertits al país per a la seva evolució acabaven anant a parar a les caixes de les empreses daneses.

La situació colonial es posa en evidència en següent gràfic:

	Nascuts a Groenlàndia	Nascuts fora de Groenlàndia
Habitants	80,8%	19,2%
Treballadors/es	75,4%	24,6%
Ingressos dels treballadors/es	56,6%	43,4%
Mestres	36,6%	63,4%

font: etnismo n° 16, setembre 1977

El 1979 Groenlàndia va aconseguir una àmplia autonomia. L'estat conté un curiós sistema, segons el qual tant danesos com groenlandesos tenen dret de vet sobre les lleis dels dos parlaments.

L'autonomia preveu que el groenlandès (inuí) s'ha de convertir en la llengua oficial a l'administració i a les escoles. Els groenlandesos, tanmateix, segueixen sense poder decidir plenament sobre l'ús dels recursos de l'illa, com per exemple el petroli que es troba al davant del seu litoral.

Per augmentar la seva autonomia, Groenlàndia va votar en referèndum el 1982 sortir-se de la Comunitat Europea, a la que havia entrat a formar part el 1972 amb Dinamarca, malgrat votar negativament en aquell plebiscit. D'aquesta manera Groenlàndia pot negociar directament el dret de pesca a les seves aigües i l'explotació de les mines, encara que perdent importants ajuts econòmics comunitaris.

A poc a poc Groenlàndia camina cap a la seva total independència, adaptant la seva societat a la vida occidental sense perdre les seves arrels. ■

*Font: Etnismo n° 14 (1976), 16 (1977), 18 (1978), 22 (1979), 26 (1980), 28 (1982), 50 (1992). Articles de Dirk Willkommen, Theodor Velter i Etnismo

Supervivència Internacional pels drets dels pobles tribals

Per: Daniele Vitale
Font: *Etnismo* n° 51, juny 1992

"Survival International" (és a dir: "Supervivència Internacional", SI) és una organització internacional pels drets dels pobles tribals, que "no pol.lucionen la Terra, no talen boscos ni massacren balenes, però, malgrat això, són pol.lucionats, talats i massacrats".

Índia ianomami
del poblat Catrimani

Com és sabut, en el món no existeixen només pobles amb societats altament industrialitzades, com a Europa i a Amèrica del Nord, o que intenten ser-ho. Fins i tot en el país més industrialitzat i capitalista, els Estats Units, encara viuen grups de persones que no accepten la vida "moderna": els indis americans, que van ser empresonats en petites reserves amb el perill constant que, després de descobrir una mina d'or o un camp de petroli en els seus territoris, el gran capital vindrà per explotar la terra i robar-la definitivament. A la pobra Amèrica del Sud, els indis són els més pobres dels pobres, i la defensa dels seus drets sovint significa per a ells la mort.

Contra aquesta explotació injusta, lluita SI: aquesta associació, fundada l'any 1969 a Anglaterra, té filials a més de 60 països. És un òrgan consultiu de Nacions Unides i va rebre el 1989 el Premi Nobel Alternatiu. Organitza campanyes a favor dels ianomamis al Brasil; contra l'OTAN, que vol ocupar per als seus fins les tundres dels inuí; a Malaïsia ajuda als daiaks a combatre la tala del seu bosc, etc. Entre els èxits de SI podem comptar l'aconseguir el permís de retorn en el desert d'Àustràlia Occidental per als indígenes, l'evitar l'expulsió del Kalahari dels boiximans de Botswana, l'aturar la construcció d'una presa a l'Índia Occidental que anegaria la terra de 10.000 nadius.

Segons SI, els pobles tribals tenen dret a mantenir la seva terra, protegir el seu medi i mantenir els seus costums. No pretén conservar les societats tribals "com objectes arqueològics dins d'un museu", sinó que intenta fer reconèixer drets fonamentals, com la supervivència física i cultural, l'autodeterminació, la possessió de la terra habitada tradicionalment. A més d'això, els pobles tribals tindrien dret a decidir autònomament sobre les seves riqueses naturals. Per això, SI ajuda a organitzacions indígenes mitjançant consells legals, traducció de documentació internacional en les llengües autòctones i la coordinació amb pobles que pateixen problemes semblants. Les tasques de SI inclouen també la

salut i la informació. Vet aquí, detalladament, una campanya reeixida i una altra només encetada.

Els ianomamis

Els ianomamis són actualment un poble de 9.000 individus al nord de Brasil, tocant a la frontera amb Veneçuela. Les seves activitats tradicionals són l'agricultura i la caça. En viure profundament dins la selva amazònica, van restar aïllats durant moltíssim temps de la resta del món. Al començament dels anys 70, el govern de Brasil, llavors militar, va començar a planificar una xarxa d'autopistes a l'Amazònia, que tenia per objectiu permetre a les grans companyies i als agricultors sense terres d'arribar als tressors d'aquella regió. Fins aquell moment, els ianomamis estaven sans i el seu nombre creixia. Amb l'autopista (per cert, mai acabada) "Perimetral Norte" van arribar també les malalties forànies, contra les que els ianomamis no tenien defenses. En alguns llocs van morir el 90% de la població. Els supervivents es van convertir en captaires entre els explotadors. L'agència oficial índia FUNAI, que funciona (malament) segons el model de la dels altres països, no va aconseguir ni tans sols vacunar els indígenes. Mitjançant recerques aèries, es va descobrir que el país dels ianomamis amaga materials radioactius, estany i or. De seguida una onada de miners va arribar cuitacorrents, sobretot de les classes més pobres del Brasil, els quals van envair la terra dels ianomamis i van portar encara més malalties, a més de menyspreu per als indígenes, que des de llavors van ser anomenats "micos" i fins i tot se'ls disparava. A mitjans dels anys 80, 45.000 miners ocupaven el país del ianomamis. Els miners utilitzaven mercuri per al seu treball, i aquesta substància va pol·lucionar els rius: els ianomamis van quedar-se sense peixos i sense aigua, mentre que molts altres animals desapareixien

d'un territori massa enverinat i torturat. Amb el final de les formes tradicionals de subsistència, tot el model cultural dels ianomamis tremola, la qual cosa té terribles conseqüències psicològiques. La situació es va fer tan seriosa que, per primer cop a la història, un enviat ianomami va deixar el país per demanar ajuda sanitària internacional. *Supervivència Internacional* i altres organitzacions van començar a actuar creant una fundació sanitària que havia de ser administrada per l'organització no-governamental *Comissió per la Creació del Parc Ianomami (CCPY)*. Tots els amics del poble amenaçat van començar a veure que l'única esperança per salvar els ianomamis era crear un parc per protegir-los. Després d'una batalla d'anys, finalment es va aconseguir l'objectiu: el novembre del 1991, el president brasiler, Collor de Mello, va firmar un decret que preveu la formació d'un parc que inclourà totes les terres ianomamis, és a dir 9,4 milions d'hectàries. Així hauria d'acabar el malson, que només en els dos últims anys ha matat 1.500 indis. Però el parc és per ara per ara només sobre el paper, i no es preveu una especial celeritat de les autoritats per a la seva realització. A més, queden al país dels ianomamis aproximadament 1.000 miners que difícilment podran ser expulsats, mentre que qualsevol crisi política podria convèncer el president de l'enorme estat brasiler de liquidar el parc. Al Brasil, contràriament a altres països, els indígenes no posseeixen la terra, sinó que només en tenen l'usufructe, la qual cosa contradia el dret internacional. L'exèrcit té poder il·limitat per accedir als territoris indígenes.

Els paesos

Els indis paesos viuen a Colòmbia Occidental, concretament en el districte de Cauca, que ha estat des de fa generacions l'escenari de lluites entre indis i ranxers. Durant

els anys 70 i 80 els caps indis van ser sistemàticament assassinats. Possiblement, la víctima més famosa d'aquesta escabexina sigui (Ivaro Ulcué, paès i capellà catòlic, assassinat el 1984 camí d'un bany. En els últims anys aquests casos s'havien tornat menys freqüents, però el 16 de desembre del 1991, un altre cop, 12 homes paesos, 4 dones i 4 nins va ser morts al nord de Cauca, al costat de la vila de Calotó, quan estaven sopant. Això es va deure a que el terreny en el que vivien un grup de paesos va passar de la vella propietària, favorable als paesos, a un de nou, i sembla ser que els comerciants de droga de la veïna ciutat de Cali volen plantar-hi opiàcies. L'opi en aquesta regió està substituint la cocaïna. Precisament una setmana abans de la matança, un advocat havia advertit als paesos que marxessin o es preparessin per morir. Si demana que s'escriui, en castellà o en anglès, al president de Colòmbia:

Dr. César Gaviria
Presidente de la República
Casa de Narino, Carrera 8n 7-26
Bogotá, Colòmbia

Expresseu la vostra consternació per la massacre, subratlleu que el conflicte entre indis i els altres habitants és la conseqüència del fet que els indis no tenen cap dret a tenir un territori propi, i demaneu al president que actuï per tal que els assassins dels indis siguin processats.

Si desitjeu més informació o voleu expressar simplement la vostra solidaritat amb l'actuació de SI, escriviu a:

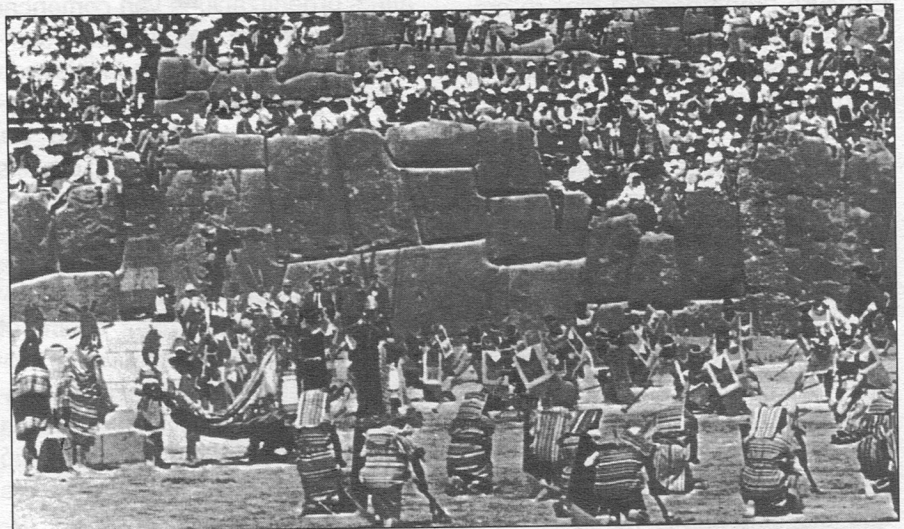
Survival Internacional
International Secretariat
310 Edgware Road
London W2 1DY, Anglaterra ■

El quítxua

Petit curs sobre una llengua fascinant

Per: Gunsha Mackay
Font: *Monato*, setembre 1992

El quítxua, la llengua de l'antic imperi inca, és la llengua indígena més extesa d'Amèrica, amb uns 7 milions de parlants. Aquest article no pretén ser un curs complet d'aquest idioma, sinó donar una idea de la seva estructura, força distant de les llengües indoeuropees.

Festa de l' *Inti Raymi* a Cuzco

El quítxua modern està dividit en diversos dialectes: el d'Equador, l'uanuc, el de Santiago, etc. Només un expert sobre cultura precolombina podria decidir quina era la forma utilitzada pels inques. Entre els dialectes existents prenguem com a exemple el de Santiago del Estero, a l'Argentina -encara que potser no sigui el millor. Aquesta regió es troba a la frontera meridional d'un territori extens, d'Equador al nord de l'Argentina, on es parla aquesta llengua.

El quítxua és una llengua regular, sense gairebé cap excepció. La seva gramàtica és rica en formes i completa. Les excepcions en les conjugacions, etc. són fàcilment memoritzables. L'accent recau sempre a la penúltima síl·laba, com en esperanto. Només una consonant, *ck*, és una mica difícil. El quítxua és simplement una llengua aglutinant, per la qual cosa la formació de mots mitjançant la seva composició és senzilla.

Vet aquí un curt esbós de la gramàtica quítxua (principalment argentí). El quítxua és lleugerament diferent al Perú, Bolívia i l'Equador.

Alfabet			
A	(=a)	áay	teixir
C	(=k)	caspi	fusta
CH	(=tx)	cocha	llac
E, I sovint difícilment distingibles, sobretot a final de paraula. Per això el nom de la llengua s'escriu indiferentment "quechua", "quichua".			
HU	(=u semivocàlica)	huasi	casa
I	(=i)	tinti	llagosta
J	(=kh) j castellana; mai a començament de mot	su	un
CK	(=k, oclusiva velar explosiva sorda)	ckam	tu
L	(=l)	lásaj	pesat
LL	(=j)	allilla	bé, més
M	(=m)	máilley	rentar
N	(=n)		inti sol
Ñ	(=ny)		huáñuy morir
O (=o) segurament vocal adoptada del castellà, que ha reemplaçat parcialment la U dels antics inques: O i U són sovint indistingibles)			
P	(=p)	ampatu	gripau
QU	(=k) davant d'E i I	quilla	lluna
R	(=r intervocàlica)	rumi	pedra
S	(=s)	sinchi	fort
SH	(=xeix)	ashca	molt
T	(=t)	utcu	forat
U	(=u)	uchu	pebre
V	(so entre B i V)	vincha	cinta

Article

No hi ha cap article en quítxua.

Plural

Per formar el plural s'afegeix la terminació *-cuna*. En la llengua moderna s'utilitza sovint la terminació castellana *-s*, sense que sigui originalment quítxua.

Pronoms personals

<i>nocka</i>	jo
<i>ckam</i>	tu
<i>pay</i>	ell, ella
<i>nockanchis</i>	nosaltres ¹ (nosaltres amb tu/vosaltres)
<i>nockaycu</i>	nosaltres ² (nosaltres sense tu/vosaltres)
<i>ckamcuna</i>	vosaltres (plural de "ckam")
<i>paycuna</i>	ells, elles (plural de "pay")

Demostratius

<i>cay</i>	aquest
<i>chay</i>	aqueix
<i>chackay</i>	aquell

Present (cunan pacha)

En present s'afegeixen a l'arrel les següents terminacions de persona: *-ni*, *-nqui*, *-n*, *-nchis*, *-ycu*, *-nqui-chis*, *-ncu*.

arrel muna (estimar)

<i>nocka muna/ni</i>	jo estimo
<i>ckam muna/nqui</i>	tu estimes
<i>pay muna/n</i>	ell/ella estima
<i>nockanchis muna/nchis</i>	nosaltres ¹ estimem
<i>nockaycu muna/ycu</i>	nosaltres ² estimem
<i>ckamcuna muna/nquichis</i>	vosaltres estimeu
<i>paycuna muna/ncu</i>	ells/elles estimen

arrel ca (ser/estar)

<i>nocka cani</i>	jo sóc
<i>ckam canqui</i>	tu ets
<i>pay can</i>	ell/ella és
<i>nockanchis canchis</i>	nosaltres ¹ som
<i>nockaycu caycu</i>	nosaltres ² som
<i>ckamcuna canquichis</i>	vosaltres sou
<i>paycuna cancu</i>	ells són

Altres verbs:

ápay (prendre), *llámccay* (treballar), *ckáay* (veure), *ckóckay* (llançar), *cútay* (moldre), *máckay* (batre), *sórc-koy* (agafar).

Frases

<i>Nockaycu yacuta apaycu</i>	Nosaltres aigua agafem (nosaltres agafem aigua)
<i>Huáa rumita chockan</i>	Nen pedra llança (el nen llança una pedra)

Passat (llalliscka pacha)

<i>nocka muna/rani</i>	jo estimava
<i>ckam muna/ranqui</i>	tu estimaves
<i>pay muna/ra</i>	ell/ella estimava
<i>nockanchis muna/ranchis</i>	nosaltres ¹ estimàvem
<i>nockaycu muna/raycu</i>	nosaltres ² estimàvem
<i>ckamcuna mun/ranquichis</i>	vosaltres estimàveu
<i>paycuna muna/rancu</i>	ells/elles estimaven

Altres verbs:

cáncay (coure), *rúay* (fer), *huáckay* (plorar), *chúray* (posar), *cuásay* (viure), *huájyay* (cridar)

Frases

<i>Paycuna sarata cutaruncu</i>	Van moldre gra
<i>Atashpa runtuta churara</i>	La gallina va posar un ou
<i>Ckari ashchota huajyara</i>	L'home va cridar el gos

Declinació

Com a les llengües clàssiques, els substantius es declinen. De fet les terminacions *-p*, *-pay*, etc. són simples postposicions completament regulars, i molt més senzilles que les declinacions llatines o gregues.

nominatiu	<i>ckari</i>	home
genitiu	<i>ckarip</i>	de (l') home (la terminació <i>-p</i> es converteix en <i>-pa</i> després de consonant)
datiu	<i>ckaripaj</i>	a (l') home
acusatiu	<i>ckarita</i>	(l') home
vocatiu	<i>ckari!</i>	home!
ablatiu	<i>ckarimanta</i>	de (l') home
	<i>ckaripi</i>	en (l') home
	<i>ckarian</i>	amb (l') home
	<i>ckaricama</i>	cap a (l') home
	<i>ckariraycu</i>	per a (l') home

Plural

Es posa *-cuna-* entre l'arrel i la terminació:

ckari/cuna
ckari/cuna/p
ckari/cuna/paj
ckari/cuna/ta
ckari/cuna
ckari/cuna/manta
 etc.

Exemples

Ckaricuna* yantata ninapaj aparancu

Els homes van prendre fusta per al foc

(*ckaris en el quítxua hispanitzat modern de l'Argentina)

Ckamcuna paycunaan mayucama chayaranquichis

Vam arribar amb ells al riu

(arribar un riu)

Adjectius

<i>súmaj</i>	bonic	<i>sajra</i>	lleig
<i>mishqui</i>	dolç	<i>patalcka</i>	amarg
<i>puca</i>	vermell	<i>anckas</i>	blau
<i>atun</i>	gran	<i>utula</i>	petit
<i>chiri</i>	fred	<i>rúpaj</i>	calent

Els adjectius s'anteposen als substantius, però a l'Argentina, per influència castellana, es postposen.

Exemple

Uritucuna atun páajpi huasita rurancu

Papagalls gran sapindàcia-en niu feren (els papagalls van fer un niu a la gran sapindàcia)

En el quítxua d'Argentina:

Uritus páaj atunpi huasita ruarancu

Pronoms possessius

Es formen afegint diverses terminacions a les arrels dels substantius de la manera següent:

<i>huasi/y</i>	la meva casa
<i>huasi/yqui</i>	la teva casa
<i>uasi/n</i>	la seva casa
<i>si/nchis</i>	la nostra ¹ casa
<i>huasi/ycu</i>	la nostra ² casa
<i>huasi/yquinchis</i>	la vostra casa
<i>huasi/ncu</i>	llur casa

Tanmateix, si un substantiu acaba en consonant es posa la síl.laba *-ni-* entre l'arrel del substantiu i la terminació del pronom:

<i>atoj/ni/y</i>	el meu llop
<i>atoj/niy/qui</i>	el teu llop

Exemple

Tatayquichis mamayquichisan huasipyi tiancu

El teu pare i la teva mare són a casa meva

Els números

<i>suj</i>	un	<i>shojta</i>	sis
<i>ishcay</i>	dos	<i>canchis</i>	set
<i>quimsa</i>	tres	<i>púsac</i>	vuit
<i>taa</i>	quatre	<i>ishckon</i>	nou
<i>pishcka</i>	cinc	<i>chunca</i>	deu

Futur (Amoj Pacha)

<i>nocka muna/saj</i>	jo estimaré
<i>ckam muna/nqui</i>	tu estimaràs
<i>pay muna/ncka</i>	ell/ella estimarà
<i>nockanchis muna/sunchis</i>	nosaltres ¹ estimarem
<i>nockaycu muna/sajcu</i>	nosaltres ² estimarem
<i>ckamcuna muna/nquinchis</i>	vosaltres estimareu
<i>paycuna mun/nckancu</i>	ells/elles estimaran

Finalment, alguns versos d'una traducció equatoriana del Nou Testament. El quítxua de l'Equador és generalment més pur, és a dir menys barrejat amb el castellà, que els dialectes de Bolívia o Argentina.

Paipac yachachishcacunaman nirca: Urmachihacunata mana jarcaipaclachu; alau chaiman pimanta shamuncuna!

I Jesús digué als seus deixebles: és inevitable que es presentin ocasions de pecar, però ai d'aquell per qui es presentin.

Existeix una magnífica poesia en quítxua. Vet aquí una mostra en la variant argentina (de la regió de Santander del Estero) de Vicente Salto:

Huackacusckayta niychu soncko calipa pishiptencka; sonckocka mana upallajchu sinchi múnay huajtatencka.

No diguis que et ploro perquè em falta sinceritat; car no pot el cor silenciar l'amor, que l'esclavitza, que el bat severament. ■

Aspectes lingüístics de l'esperanto

John Wells és professor de fonètica a l'University College of London. És membre de l'Akademio de Esperanto i actual president d'Universala Esperanto-Asocio. Ha publicat en anglès, entre altres, Accents of English, tota una autoritat sobre la pronunciació de l'anglès arreu del món. Lingvistikaj aspektoj de Esperanto, llibre que resumim a continuació, és a la vegada una introducció a la lingüística i un intent de demostrar que l'esperanto opta sempre per les solucions que donen la majoria de llengües o, quan és possible, per la més senzilla.

John C. Wells

Introducció

L'esperanto és una llengua única al món: va néixer per iniciativa d'un home, aquesta iniciativa no es va perdre sense profit com tantes d'altres, va créixer en nombre d'usuaris i s'ha convertit en una llengua viva que funciona plenament.

En aquesta obra l'autor intenta analitzar-la des del punt de vista de la lingüística, i comparar-la amb les altres llengües, segons el que se sap en general sobre el llenguatge humà.

Al primer cop d'ull, les llengües són prou diferents entre si. Abans es creia que unes eren millors que les altres, però al segle XX, amb l'empirisme descriptiu s'ha generalitzat la doctrina que hem d'estudiar cada llengua sense prejudicis. A partir dels anys 60, amb l'universalisme comparat, va començar a investigar-se allò que totes les llengües puguin tenir en comú: els universals lingüístics.

Fonètica

A cada so diferent d'una llengua li diem fonema. Cada pronunciació un xic diferent d'un mateix fonema li diem al·lòfon. Normalment, només som conscients d'aquestes diferències si signifiquen alguna cosa per a nosaltres, és a dir si ens serveixen per diferenciar paraules.

Com que cada llengua estructura de diferent manera els sons, és a dir els fonemes, podem trobar que allò que en una llengua són dos al·lòfons del mateix fonema (mateixa paraula - mateix significat), en una altra siguin dos fonemes diferents (diferents paraules - diferents significats).

El conjunt de fonemes d'una llengua i les regles segons les

quals els podem combinar constitueixen el sistema fonològic de la llengua.

Si mirem les llengües del món veurem que hi ha una gran diversitat de sistemes fonològics. Pel que fa a les vocals, n'hi ha que en tenen només dues, d'altres més de deu. Es diferencien entre sí si duren més (llargues) o menys (breus), si obrim més la boca (obertes) o la tanquem (tancades), si apremem els llavis tancats cap enfora (arrodonides) o els deixem relaxats (no arrodonides), si la pronunciem més a prop de les dents (anteriors) o de la gola (posteriors).

Per exemple, la majoria de castellanoparlants no diferencien normalment les vocals obertes de les tancades, perquè en castellà no és un fet significatiu: no hi ha paraules que es diferenciïn per una vocal oberta o tancada.

L'esperanto té un sistema fonològic de 23 consonants i 5 vocals: *a, e, i, o, u*. Les mateixes que el castellà, el grec modern o el suahili. (Quadre 1)

Quan parlem, els sons de la llengua, els fonemes, es combinen entre si formant paraules i frases. En combinar-se s'influeixen mútua-

ment (fonètica sintàctica): els hi encomanem trets de pronunciació (assimilació), o els hi desencomanem (dissimilació), ens mengem sons (el·lisió), o bé els ajuntem (sinèresi). Ara bé, això no succeeix en totes les llengües de la mateixa manera. La millor pronunciació en esperanto és la que permet que parlants de diferents llengües maternes es compreguin perfectament en esperanto: és a dir, la que reflecteix el caràcter fonològic (sistema fonològic més fonètica sintàctica) de l'esperanto, i no de la pròpia llengua materna.

Morfologia

L'estructura tipològica més coneguda d'una llengua és la morfològica. Es distingeixen tres tipus: les que cada paraula és pràcticament un element individual i invariable (llengües aïllants), les que les paraules estan formades per elements sempre iguals que indiquen significat (morfeemes lèxics) o funció (morfeemes gramaticals) i cada nova funció o significat necessita d'un nou element (llengües aglutinants), i les que les paraules estan formades de manera semblant però els elements poden no ser sempre iguals i un sol element pot representar alhora dos o més funcions (llengües flexives).

El català, per exemple, és una llengua majoritàriament flexiva. La paraula *vinc* la relacionem amb el verb *venir*. Ara bé, la primera part de les dues paraules *ven-* i *vin-* no és igual encara que signifiquen el mateix (acció de traslladar-se cap a aquí) i l'última part de *vinc*, *-c*, significa alhora: primera persona, singular, indicatiu i present.

L'esperanto és majoritàriament aglutinant. Cada morfema té un sol significat i és invariable. Això és comú en altres llengües, com el zulú, tal com podem observar en el quadre 2.

Cada canvi que experimenta la forma d'una paraula en la declina-

	Labials	Dentals	Palatals	Velars	Guturals
Oclusives	p b	t d		k g	
Africades		ts	ʦ ʣ		
Fricatives	f v	s z	ʃ ʒ	x	h
Nasals	m	n			
Líquides		l r			
Semivocals			j	w	

Quadre 1

ció o la conjugació l'anomenem flexió. L'esperanto també té flexions. Per exemple afegim una *-j* als noms per indicar el plural, o una *-n* per indicar el complement directe, o *-as*, *-is*, *-os* per indicar el present, passat i futur dels verbs en indicatiu.

Algunes llengües com el rus, el llatí o el grec clàssic tenen complicats sistemes de flexió. La flexió és típica de les llengües aglutinants i flexives.

En moltes llengües flexives podem trobar molts models diferents de flexió (paradigmes). Un cas ben conegut són les diferents conjugacions verbals de les llengües llatines. Altres exemples encara més nombrosos són les declinacions grega o russa.

Una altra característica de les llengües aglutinants i, sobretot, de les flexives és que un morfema gramatical pot trobar-se en dues o més paraules que estiguin relacionades dins la frase (concordància). En esperanto hi ha concordància entre l'adjectiu i el nom: *bona knabo-bonaj knaboj*, però no entre el verb i el pronom personal: *mi skribas-vi skribas-li skribas*.

Les llengües aïllants, en canvi, no presenten flexió. Els noms no tenen singular o plural, ni els verbs present o passat. Tot això ho mostren amb altres recursos que normalment tenen a veure amb la combinació i l'ordre de les paraules (recursos sintàctics).

Una llengua pot fer servir recursos tant aïllants com aglutinants o flexius, però normalment un d'aquests tipus sovintejarà més que els altres. Diem que la llengua és

Zulú	Esperanto	Català
<i>Present</i>		
ngi/ya/bhâla	mi skrib/as	escric
û/ya/bhâla	vi skrib/as	escrïus
î/ya/bhâla	li skrib/as	escrïu
<i>Futur</i>		
ngi/zo/bhâla	mi skrib/os	escrïurè
û/zo/bhâla	vi skrib/os	escrïuràs
î/zo/bhâla	li skrib/os	escrïurà

Quadre 2

aïllant, aglutinant o flexiva segons el recurs més freqüent. L'esperanto, segons tot el que hem dit podem dir que: és molt aglutinant, no té al·lomorfs i només un paradigma de declinació dels noms i un de conjugació dels verbs.

Sintaxi

La sintaxi és la part de la gramàtica que té que veure amb la construcció de frases.

La majoria de llengües fan frases dites transitives, és a dir, que consten d'un subjecte (S), un verb (V) i un objecte directe (O). Les maneres més freqüents d'ordenar aquests elements són VSO, SVO i SOV.

Ara bé, hi ha llengües on l'ordre ha de ser sempre el mateix (ordre fixat) i d'altres on pot canviar segons unes regles (ordre lliure). El principal problema que planteja l'ordre lliure és el reconeixement del subjecte i l'objecte. Això ho solucionen les diferents llengües afegint un morfema indicatiu al subjecte (nominatiu) o bé a l'objecte directe (acusatiu) o bé a tots dos. El sistema menys complicat és tanmateix emprar només l'acusatiu, i així ho fa l'esperanto.

Algunes llengües, però, no acostumen a fer frases transitives, sinó

altres anomenades ergatives, que consisteixen en marcar el subjecte del verb transitiu (ergatiu). Per al subjecte del verb intransitiu el morfema és un altre de diferent. Aquest és el cas de l'èuscar.

La diferenciació entre el subjecte i l'objecte no és l'única possible. Moltes llengües tenen morfemes per al complement indirecte (datiu), per al complement del nom (genitiu), per al complement de lloc (locatiu), etc. D'altres, en canvi, marquen aquestes funcions amb paraules especials col·locades al davant (preposicions) o al darrere (postposicions). L'esperanto i la major part de les llengües del món fan servir preposicions, el japonès i algunes altres, postposicions.

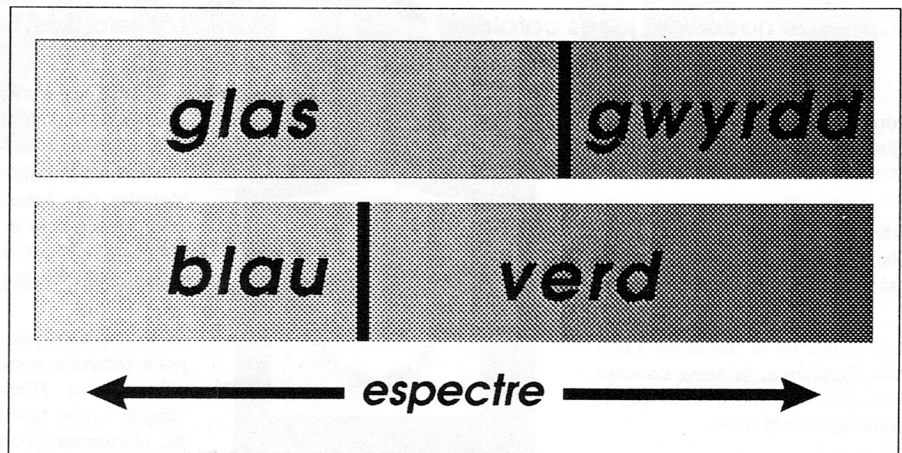
Lèxic i semàntica

El lèxic és el vocabulari d'una llengua des del punt de vista del significat i de l'ús. La semàntica és l'estudi del significat de les paraules.

La manera més acostumada de presentar els pronoms personals és segons tres persones: qui parla (primera persona), qui escolta (segona persona) i de qui es parla (tercera persona). Sovint aquestes persones tenen singular i plural. Algunes llengües diferencien dos tipus de nosaltres: *nosaltres i tu* o bé *nosaltres sense tu*. D'altres diferencien els gèneres a la segona persona: *tu(masculí)/tu(femení)* o "*vosotros/vosotras*". L'esperanto diferencia tres gèneres a la tercera del singular: masculí, femení i neutre. (Quadre 3)

català	esperanto	neomelanèsic
jo	mi	mi
nosaltres	ni	miyu (<i>nosaltres i tu</i>) mipela (<i>nosaltres sense tu</i>)
tu vosaltres	vi	yu yupela
ell ella	li (<i>masculí</i>) ŝi (<i>femení</i>) ĝi (<i>neutre</i>)	em
ells elles	ili	ol

Quadre 3

Quadre 4. La divisió entre verd i blau no correspon entre galès i català

Oncle		Tia	
ĉiko	germà del pare	lelja	germana del pare o de la mare
vujĉo	germà de la mare	vujna	cunyada de la mare
lelinĉo	cunyat del pare o de la mare	strinka	cunyada del pare

Quadre 5. Als catalans *oncle* i *tia* corresponen tres paraules en búlgar

Quan dues paraules diferents tenen el mateix significat diem que són sinònims, encara que sovint expressen matissos diferents. En esperanto no hi ha veritables sinònims

Quan la mateixa paraula té diferents significats parlem de polisèmia o d'homonímia (la diferència entre ells és difícil de precisar). La polisèmia i l'homonímia són normals i freqüents en la majoria de les llengües del món. Entre altres coses permeten els jocs de paraules, fàcils de fer en esperanto.

Un fet força desconegut és que no totes les llengües segmenten de la mateixa manera l'espectre dels

colors: físicament parlem d'una gradació continuada, però cada llengua posa les fronteres entre un color i un altre a llocs diferents. (Quadre 4). Hi ha llengües que només distingeixen clar i fosc, d'altres una infinitat de tonalitats diferents.

Tampoc les relacions de parentiu es classifiquen igual en totes les llengües. Al català *avi* i *àvia* corresponen respectivament dues paraules en suec (pare del pare, pare de la mare, etc.). O als catalans *oncle* i *tia* corresponen tres paraules en búlgar. (Quadre 5)

Tot això ens fa veure que la llengua, lluny de ser només un instrument de comunicació, és també un factor molt important en la classificació, l'ordenació i la comprensió del món.

També en tot el que hem estudiat veiem que l'esperanto participa de les característiques més universals del llenguatge. ■

- WELLS, John C. *Lingvistikaj aspektoj de esperanto*. UEA. Rotterdam, 1989.

Cants de noces del jueus catalans

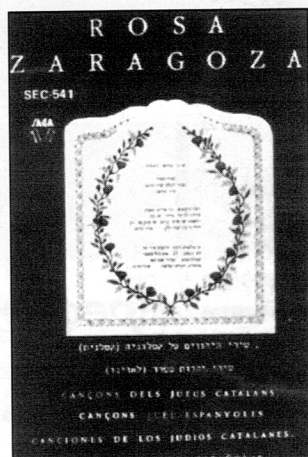
Aquest llibre ens presenta una col·lecció de cants que els jueus catalans cantaven en les celebracions de casament.

Molts d'entre ells són cants dirigits al nuvi, aconsellant-lo en la seva nova vida de casat o en el tracte cap a la dona.

És interessant per entendre els rituals de la comunitat jueva de Catalunya, la seva concepció del matrimoni o el paper que la dona hi tenia.

També és interessant per a l'estudi de la llengua, tant parlada com escrita, ja que l'edició ens presenta els cants en escriptura original, català en caràcters hebreus, i a continuació transcrits a l'alfabet llatí.

Existeix una versió cantada d'alguns d'aquestes cançons a càrrec de Rosa Zaragoza.

- RIERA i SANS, Jaume. Cants de noces del jueus catalans. Curial. Barcelona, 1974.

Los sefardíes, historia, lengua y cultura

Aquest llibre vol ser una mirada general al món dels sefardites: història, llengua i cultura.

Comença pels antecedents històrics dels jueus a la península ibèrica fins a la seva expulsió, tot donant unes nocions bàsiques sobre la seva religió i costums.

El capítol II parla de la diàspora sefardita arran de l'expulsió: cap a l'Orient, cap al Màgrib i més tard cap a Europa, Nordamèrica o Israel.

El següent capítol tracta de la llengua: de la seva situació a la península i de l'evolució posterior en els llocs d'assentament.

El capítol IV fa un repàs de la literatura sefardita: temes i gèneres.

Els dos darrers capítols presenten la situació actual de les

comunitats sefardites i les seves relacions amb Espanya.

Malgrat se centra principalment en els jueus de llengua castellana i pràcticament no parla de l'evolució de les altres llengües peninsulars entre els jueus de la diàspora, és un estudi divulgatiu prou ample com per tenir una visió de conjunt del món sefardita.

A més ofereix, per als qui desitgin ampliar coneixements, una bibliografia recomanada a la fi de cada capítol, on tammateix s'hi troben a faltar llibres importants sobre els jueus no castellans com el de Jaume Riera i Sans.

- DÍAZ-MAS, Paloma. Los sefardíes, historia, lengua y cultura. Riopiedras ediciones, colección Aula Hispánica. Barcelona, 1986.

Freqüències només es manté amb el vostre abonament

En/Na			
Adreça		Telèfon	
Codi Postal	Població	Comarca	
Nació		Estat (si mai calgués)	
☐ Em subscric a FREQUÈNCIES (800 Pts./ 4 números) / Data i Signatura:			
Dades bancàries			
Nom i Cognoms			
Llibreta N°/Cpte. Corrent N°			
Caixa/Banc			
Agència	Adreça		
Població	Comarca		
Envieu aquesta butlleta a l'apartat 1.163 08300 MATARÓ (Maresme)			